

POSTANOWIENIE

Dnia 27 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania M. B. i Stowarzyszenia K. w Polsce Oddziału Okręgowego w K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Krakowie

o podleganie ubezpieczeniom społecznym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 27 sierpnia 2024 r.,

skargi kasacyjnej Stowarzyszenia K. w Polsce Oddziału Okręgowego w K.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z dnia 22 lutego 2023 r., sygn. akt III AUa 162/19,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od Stowarzyszenia K. w Polsce Oddziału Okręgowego w K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych z ustawowymi odsetkami za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu orzeczenia do dnia zapłaty.

[SOP]

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z 22 lutego 2023 r. oddalił apelację Stowarzyszenia K. w Polsce Oddziału Okręgowego w K. od wyroku Sądu

Okręgowego w Krakowie z 15 listopada 2018 r., którym oddalono odwołania M. B. i Stowarzyszenia K. w Polsce Oddziału Okręgowego w K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie z 2 marca 2018 r. stwierdzającej, że M. B. jako osoba wykonująca pracę na podstawie umów zlecenia u płatnika składek Stowarzyszenia K. w Polsce Oddziału Okręgowego w K. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresach szczegółowo wymienionych w decyzji.

Stowarzyszenie K. w Polsce Oddział Okręgowy w K. wniosło skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji, zaskarżając orzeczenie w całości i opierając skargę na podstawach naruszenia przepisów prawa materialnego: (-) art. 65 § 2 k.c. w związku z art. 353¹ k.c., przez jego błędne zastosowanie i niesłuszne zakwalifikowanie przez Sąd odwoławczy, że płatnika składek i ubezpieczoną łączyły umowy o świadczenie usług, do których na podstawie art. 750 k.c. stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia, a tym samym pominięcie zgodnego zamiaru i woli stron zawartych umów w zakresie kwalifikacji prawnej dokonanej przez strony czynności w ramach zasady swobody umów; (-) art. 627 k.c., przez jego błędną wykładnię i uznanie przez Sąd, że charakter czynności polegających na wygłoszeniu autorskich wykładów czy egzaminów, przynoszących określony efekt, nie doprowadził do nawiązania przez strony umów o dzieło, a co za tym idzie - powstania rezultatu wymaganego dla owego stosunku prawnego, a także niesłusznie przyjęcie, iż oczekiwanie stron towarzyszące zawieraniu i wykonywaniu umów o dzieło mogło zostać zrealizowane wyłącznie jako element umów o świadczenie usług, do których na podstawie art. 750 k.c. stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia; (-) art. 734 k.c. w związku z art. 750 k.c., przez ich błędne zastosowanie polegające na przyjęciu, że Stowarzyszenie K. w Polsce Oddział Okręgowy w K. łączyły z ubezpieczoną umowy o świadczenie usług, do których na podstawie art. 750 k.c. stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego zastosowania art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 9 ust. 1, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 3, art. 20 ust. 1, art. 36 ust. 1, 2 i 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1230 ze zm.; dalej: ustawa systemowa); (-) art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 w związku z art. 38 ust. 1 oraz art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 9 ust. 1, art.

12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 3, art. 20 ust. 1, art. 36 ust. 1, 2 i 4 ustawy systemowej oraz art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. e i art. 81 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 2561 ze zm.), przez ich niesłuszne zastosowanie i błędne przyjęcie przez Sąd, że ubezpieczona jest osobą wykonującą pracę na podstawie umów o świadczenie usług, do których na podstawie art. 750 k.c. stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia, zatem w konsekwencji podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu; (-) art. 2 i 7 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji RP w związku z art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 w związku z art. 38 ust. 1 oraz art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 9 ust. 1, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 3, art. 20 ust. 1, art. 36 ust. 1, 2 i 4 ustawy systemowej oraz art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. e i art. 81 ust. 1 i 6 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Z powołaniem się na powyższe zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania strona skarżąca wskazała na: (-) oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, ponieważ zaskarżone orzeczenie narusza przepisy prawa materialnego, tj. art. 65 § 2 k.c. w związku z art. 353¹ k.c., art. 627 k.c., art. 734 k.c. w związku z art. 750 k.c., art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 w związku z art. 38 ust. 1 oraz art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 9 ust. 1, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 3, art. 20 ust. 1, art. 36 ust. 1, 2 i 4 ustawy systemowej oraz art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. e i art. 81 ust. 1 i 6 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, a nadto art. 2 i 7, oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji RP; (-) istotne zagadnienia prawne wymagające rozstrzygnięcia i rozważenia w zakresie granic stosowania przepisu art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy systemowej w kontekście oceny stosunku zobowiązaniowego łączącego strony umowy cywilnoprawnej nawiązanego zgodnie z zasadą swobody umów wyrażoną w przepisie art. 353¹ k.c. w związku z art. 7 w związku z art. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP; czy przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych dają organowi rentowemu prawo do weryfikacji i ingerencji w treść stosunków

cywilnoprawnych stron zawartych zgodnie z zasadą swobody umów wyrażoną w przepisie art. 353¹ k.c., które następnie mogą stanowić tytuł do podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym oraz podstawę określenia wysokości składek na poszczególne ubezpieczenia, oraz związane z tym fundusze; czy przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych uprawniają organ rentowy do dokonywania oceny prawnej charakteru zawieranych umów cywilnoprawnych, oraz czy dokonywana przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych ocena i zmiana kwalifikacji umów cywilnoprawnych zawieranych przez strony nie narusza w sposób rażący podstawowych zasad konstytucyjnych, w tym przepisu art. 7 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji RP; czy organ rentowy w świetle ustawy systemowej może stosować przepisy Kodeksu cywilnego i wynikające z niego koncepcje dokonywanych ocen czynności prawnych, o których stanowią przepisy art. 58 § 1 k.c. oraz art. 65 § 2 k.c.; (-) potrzebę wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj. art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a i c w związku z art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 1 i ust. 3, art. 41 ust. 12 i ust. 13, art. 86 ust. 2 pkt 1 i pkt 2 ustawy systemowej w zakresie interpretacji, czy Zakład Ubezpieczeń Społecznych ma uprawnienia do zmiany kwalifikacji umowy o dzieło na umowę zlecenia lub umowę o świadczenie usług wbrew woli stron, czy przepisy te mają kompetencyjny charakter dla organów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i zawierają podstawy do ingerencji w treść umów stron zawartych zgodnie z ich wolą.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o nieprzyjmowanie skargi do rozpoznania; ewentualnie o oddalenie skargi, a w każdym razie o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych właściwych dla wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać

w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2009 r., II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, a którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało ono sformułowane i podanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 marca 2012 r.,

II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z dnia 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z dnia 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Obowiązkiem skarżącego jest też wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. W szczególności rolą Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym nie jest wyręczenie strony reprezentowanej w procesie przez profesjonalnego pełnomocnika we wskazaniu (doprecyzowywaniu) treści postulowanych zagadnień prawnych (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2019 r., II UK 255/18, LEX nr 2688935).

Z kolei powołanie się we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na jej oczywistą zasadność (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) wymaga od skarżącego zawarcia w uzasadnieniu wniosku wywodu prawnego wskazującego, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawienia argumentów na poparcie tego twierdzenia. Zobowiązuje zatem skarżącego do zaprezentowania wywodu prawnego wspierającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Sąd Najwyższy zauważa, że skarżący łączy oczywistą zasadność skargi kasacyjnej z wystąpieniem istotnego zagadnienia prawnego. Tymczasem, już tylko z samej przedstawionej wyżej istoty ustawowych przesłanek przedsądu przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. wynika, że co do zasady nie mogą

one występować jednocześnie. Jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne, od którego rozstrzygnięcia zależy wydanie prawidłowego orzeczenia co do istoty sprawy, to z natury rzeczy ewentualny błąd orzeczniczy popełniony przez Sąd drugiej instancji nie może mieć charakteru oczywistego i podstawowego. Z kolei skarga kasacyjna nie może być uznana za oczywiście uzasadnioną, jeżeli o występowaniu tej przesłanki miałoby świadczyć naruszenie przepisów prawa, których wykładnia nasuwa tak duże wątpliwości, że konieczne jest ich wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy w ramach sformułowanego w tej sprawie zagadnienia prawnego (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 stycznia 2011 r., II PK 247/10, LEX nr 1274964; z dnia 21 października 2008 r., II PK 158/08, LEX nr 7386; z dnia 7 października 2020 r., II PK 158/19, LEX nr 3080067). Zatem nie do pogodzenia z oczywistością skargi kasacyjnej jest stawianie w niej zagadnień prawnych wymagających rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy ani wskazywanie na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia lipca 2011 r., II UK 24/11, LEX nr 1365662).

Problematyka ujęta w czterech pytaniach postawionych przez stronę skarżącą we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania była już wielokrotnie przedmiotem rozstrzygnięć przez Sąd Najwyższy, a odwołujący się nie wykazał, że wystąpiły okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. I tak na przykład, w postanowieniu z dnia 10 sierpnia 2022 r., I USK 481/21 (LEX nr 3482564) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który stwierdza podleganie ubezpieczeniu społecznemu, może - bez względu na nazwę umowy i jej postanowienia wskazujące na charakter stosunku prawnego, którym strony zamierzały się poddać - ustalić rzeczywisty jego charakter i istniejący tytuł ubezpieczenia. Ustalenie, że między stronami umowy o dzieło zachodzą stosunki polegające na wykonywaniu za wynagrodzeniem usług odpowiadających umowom nazwanym, zdefiniowanym w art. 734 i art. 758 k.c. lub właściwych umowom, do których - stosownie do art. 750 k.c. - stosuje się przepisy o zleceniu, nakazuje wydanie decyzji na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 z zastosowaniem art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 13 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Ocena umowy z

punktu widzenia art. 353¹ k.c. wymaga więc skutecznego zaprzeczenia przez organ ubezpieczeń społecznych, że układając swą relację w formie umowy o dzieło, strony ustaliły ją w sposób nieodpowiadający właściwości tego stosunku prawnego, i wykazania, że łączył je inny stosunek prawny.

Zaznaczyć należy, że na gruncie przedmiotowej sprawy organ rentowy skutecznie wykazał (co zostało następnie zweryfikowane w postępowaniach sądowych), że ubezpieczony i płatnik wykonywali umowę zlecenia, a nie umowę o dzieło. Nie przeczy temu okoliczność, że zgodną wolą stron mogło być faktycznie zawarcie umowy o dzieło, niemniej jednak sam sposób realizacji warunków i postanowień umownych nie wykazywał wyznaczonych przez przepisy ram regulacyjnych tego typu stosunku zobowiązaniowego. W orzecznictwie sądów ubezpieczeń społecznych badany jest sposób wykonywania obowiązków umownych oraz rzeczywisty zakres czynności realizowanych na podstawie umowy. Pozostaje znamienne, że sądy ubezpieczeń społecznych priorytetowe znaczenie przyznają sposobowi wykonywania umowy, uznając, że zgodny zamiar stron i cel umowy ma drugorzędne znaczenie (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 lutego 2019 r., II UK 589/17, OSNP 2019 nr 11, poz. 134; z dnia 22 listopada 2018 r., II UK 362/17, LEX nr 2580537; z dnia 14 września 2016 r., II UK 342/15, LEX nr 2141226; z dnia 11 sierpnia 2016 r., II UK 361/15, LEX nr 2169490; z dnia 28 czerwca 2016 r., II UK 288/15, LEX nr 2107096).

Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie wielokrotnie potwierdzał możliwości badania ważności umów cywilnoprawnych, na podstawie których świadczona jest praca (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2013 r., II UK 201/12, LEX nr 1341964). Oznacza to, że organ rentowy, który stwierdza podleganie ubezpieczeniu społecznemu, może - bez względu na nazwę umowy i jej postanowienia, którym strony zamierzały się poddać - ustalić rzeczywisty charakter stosunku prawnego łączącego strony i istniejący tytuł ubezpieczenia. W związku z tym, że obowiązkiem ubezpieczenia społecznego nie są objęci wykonawcy umowy o dzieło, ustalenie, iż między stronami takiej umowy zachodzą stosunki polegające na wykonywaniu za wynagrodzeniem usług odpowiadających umowom nazwanym, zdefiniowanym w art. 734 i art. 758 k.c. lub właściwych umowom, do których - stosownie do art. 750 k.c. - stosuje się przepisy o zleceniu, nakazuje wydanie

decyzji na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy systemowej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2014 r., II UK 454/13, LEX nr 1495840). Sąd Najwyższy dopuszcza możliwość weryfikacji poszczególnych postanowień umownych, mających znaczenie dla stosunku ubezpieczeniowego, za pomocą przesłanek ważności czynności prawnych z art. 58 k.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2017 r., II UK 211/16, LEX nr 2294402). Oceny stanowiska nie zmienia w zasadzie blankietowe odwołanie do Konstytucji RP, bowiem skoro wykreowana przez strony umowa nie zawiera istotnych cech danego kontraktu, to nie jest zasadne następcze poszukiwanie w ustawie zasadniczej wartości i ochrony praw podmiotu, który mógł i powinien chronić ryzyka socjalne osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych.

Wzorzec kontroli konstytucyjnej (art. 2 Konstytucji RP) był także przedmiotem szeregu wypowiedzi Trybunału Konstytucyjnego. Podkreślono w nich, że zasada zaufania jednostki do państwa i stanowionego przez nie prawa stanowi kanon poprawnej legislacji, jednoznaczności prawa. Wymóg jasności oznacza nakaz tworzenia przepisów klarownych i zrozumiałych dla ich adresatów, którzy od racjonalnego ustawodawcy oczekiwać mogą stanowienia norm prawnych niebudzących wątpliwości co do treści nakładanych obowiązków i przyznawanych praw (wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 11 stycznia 2000 r., K 7/99, OTK - ZU 2000 nr 1, poz. 2; z dnia 21 marca 2001 r., K 24/00, OTK - ZU 2001 nr 3, poz. 51; z dnia 16 kwietnia 2002 r., SK 23/01, OTK – A 2002 nr 3, poz. 26).

Nie ulega zatem wątpliwości, że zasada zaufania jednostki do państwa i stanowionego przez nie prawa jest jedną z podstawowych reguł wynikających z konstytucyjnej klauzuli państwa prawnego (wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 20 grudnia 1999 r., K 4/99, OTK - ZU 1999 nr 7, poz. 165; z dnia 14 czerwca 2000 r., P 3/00, OTK – ZU 2000 nr 5, poz. 138), będąc równocześnie podstawą obowiązywania innych zasad konstytucyjnych, w szczególności zasady prawidłowej (poprawnej, przyzwoitej) legislacji, zasady ochrony interesów w toku, zakazu tworzenia uprawnień pozornych, czy zasady *lex retro non agit*. Jednym z jej celów jest gwarancja, aby prawo nie było pułapką dla obywatela i by mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, że nie naraża się na prawne skutki, których nie mógł przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, iż

jego działania podejmowane zgodnie z obowiązującym prawem będą także w przyszłości uznawane przez porządek prawny (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 lutego 2001 r., K 27/00, OTK – ZU 2001, nr 2 poz. 29).

Jednocześnie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wyrażono pogląd, że jednostka musi zawsze liczyć się z tym, że zmiana warunków społecznych lub gospodarczych może wymagać nie tylko zmiany obowiązującego prawa, ale również niezwłocznego wprowadzenia w życie nowych regulacji prawnych (wyroki: z dnia 7 lutego 2001 r., K 27/00, OTK 2001 nr 2, poz. 29; z dnia 24 lutego 2010 r., K 6/09, OTK - A 2010 nr 2, poz. 15). Idąc dalej, w orzecznictwie Trybunału zwrócono uwagę na fakt, że bezpieczeństwo prawne jednostki może pozostawać w kolizji z innymi wartościami (wyrok z dnia 14 czerwca 2000 r., P 3/00, OTK 2000 nr 5, poz. 138).

Stosunek ubezpieczenia społecznego nie jest samoistny, wyprzedza go określona aktywność zarobkowa. Jeżeli ma ona być oceniona przez pryzmat właściwych przepisów (tu: ustawy systemowej lub Kodeksu cywilnego), to *prima facie* krzyżują się dwie funkcje. Jedna związana z wolnością gospodarczą (art. 20 Konstytucji RP), druga z prawem do zabezpieczenia społecznego (art. 67 Konstytucji RP). Osoba prowadząca działalność gospodarczą, zatrudniająca wykonujących pracę, może podejmować wszelkie inicjatywy gospodarcze mające na celu rozwój własnego przedsięwzięcia. Jednak ich realizacja nie może odbywać się kosztem prawa do zabezpieczenia społecznego. Płatnik nie może w dowolny sposób kształtować treści obowiązujących pojęć prawnych, nadawać im ekstraordynaryjnego znaczenia (w sprawie chodziło o umowę o dzieło).

Z kolei odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., jaką jest potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, trzeba pamiętać, że przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest zaś wykazanie, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości (ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się

wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133; 13 grudnia 2022 r., I USK 21/22, LEX nr 3556521; 28 czerwca 2023 r., I USK 160/22, LEX nr 3575124). Oczywiście jest, że budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów.

Odnosząc powyższe do sformułowanej przez stronę skarżącą kwestii, należy zauważyć, że nie istnieje potrzeba wykładni powołanych przez nią przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z uwagi na istniejące w tym zakresie bogate orzecznictwo sądowe.

Skarga kasacyjna nie jest też oczywiście uzasadniona. Wypada podkreślić, że podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Oznacza to, że „oczywistość skargi kasacyjnej” z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oceniana jest z pozycji twierdzeń odnoszących się do faktów Sądu drugiej instancji, a nie wyobrażenia o stanie faktycznym skarżącego. Ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w skardze zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie zarzucanych sądowi drugiej instancji uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego o charakterze elementarnym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Chodzi zatem o taką sytuację, gdy nie tylko zgłoszony zarzut jest słuszny, ale także stwierdzona nieprawidłowość jest tego rodzaju, że powoduje jaskrawą wadliwość zaskarżonego orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, LEX nr 2057365), co w przedmiotowej sprawie nie występuje.

Należy z całą stanowczością podkreślić, że fundamentem zarzutów zawartych w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania są

wyłącznie kwestie dotyczące stanu faktycznego. Skarżący polemizuje z ustaleniami dokonanymi przez Sąd Apelacyjny, który w sposób rzetelny i wnikliwy przeprowadził postępowanie i zasadnie przyjął, że organ rentowy wydając decyzję, w żaden sposób nie zmienił stosunku zobowiązaniowego łączącego strony umowy cywilnoprawnej (postanowienie Sądu Najwyższego: z dnia 17 stycznia 2023 r., II USK 198/22, LEX nr 3517024), a jedynie ocenił nawiązaną przez strony więź obligacyjną na płaszczyźnie stosunku z zakresu ubezpieczeń społecznych, co leży w jego kompetencjach nadanych mu przez ustawodawcę.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto w oparciu o art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[ms]